

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра етнології і археології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОРІВНЯЛЬНА ЕТНОПСИХОЛОГІЯ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма «Історія та археологія»
Спеціальність 032 «Історія та археологія»
Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні
кафедри етнології і археології
Протокол № 1 від 29 серпня
2025 р.

1. «Загальна інформація»	
Назва дисципліни	«Порівняльна етнопсихологія»
Викладач (-і)	Дрогобицька Оксана Ярославівна, к.і.н., доцент
Контактний телефон викладача	(0342) 59-61-87
E-mail викладача	oksana.drohobytka@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 10 годин лекцій, 20 годин семінарських занять, 60 годин самостійна робота
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Консультації в день проведення лекцій/семінарських занять, або ж щочетверга після занять з 14.00 до 15.00 в 619.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>«Порівняльна етнопсихологія» є вибірковим курсом, передбаченим для здобуття освітнього рівня бакалавр зі спеціальності 032 «Історія та археологія». Курс зорієнтований на застосування здобувачами отриманих знань, умінь і навичок у майбутній професійній діяльності.</p> <p>Предметом вивчення навчальної дисципліни є процес становлення порівняльної етнопсихології як науки, етнопсихологічні особливості народів світу, специфіка українського національного характеру, найновіші досягнення зарубіжної та вітчизняної етнопсихології. Велика увага у рамках курсу відводиться проблемам методології дослідження, формування етнічних стереотипів та установок, явищу етноцентризму, питанням національного складу і національного характеру, особливостям міжетнічного спілкування та етнокультурної адаптації в умовах іноетнічного середовища.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Метою вивчення дисципліни є: засвоєння і поглиблення теоретичних та практичних знань, умінь і навичок студентів на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за галуззю знань 03 Гуманітарні науки спеціальністю 032 «Історія та археологія» з дисципліни «Порівняльна етнопсихологія».</p> <p>Основними цілями вивчення дисципліни є:</p> <ul style="list-style-type: none"> • підготовка висококваліфікованих фахівців у галузі історії та етнології, що володіють основними фаховими, гуманітарними, та міждисциплінарними компетентностями; вміють здійснювати етнопсихологічні дослідження: проводити спостереження, анкетування, опитування респондентів; • на основі знань про найновіші досягнення зарубіжної та вітчизняної етнопсихології, етнопсихологічні особливості народів світу, національний характер, формування у здобувачів професійних компетентностей, достатніх для ефективного застосування в педагогічній діяльності в закладах освіти; здатних адаптуватися до нових професій, видів та форм зайнятості в нових суспільно-політичних процесах. 	

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК9. Здатність бути критичним і самокритичним.

Спеціальні компетентності:

СК1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

СК9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.

СК10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

Програмні результати навчання

ПРН4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.

ПРН5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

ПРН11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

ПРН13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	10
семінарські заняття	20
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
6-й семестр	032 «Історія та археологія»	3-й курс	вибірковий

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	семінари	самост. роб
Тема 1. Порівняльна етнопсихологія як наука	2		2
Тема 2. Методологія етнопсихології	2		6
Тема 3. Історія розвитку етнопсихології як науки		2	4
Тема 4. Статичні компоненти психології етносу		2	4
Тема 5. Динамічні компоненти психології етносу		2	6
Тема 6. Етнічні установки і стереотипи. Етноцентризм.	2	2	6
Тема 7. Крос-культурна психологія дитинства		2	4
Тема 8. Психологічні особливості етносів		6	6
Тема 9. Порівняльно-культурне вивчення пубертату			6
Тема 10. Проблема ментальності українців у наукових дослідженнях ХХ – ХХІ ст.	2	2	4
Тема 11. Особливості українського національного характеру		2	8
Тема 12. Етнопсихологія представників етнографічних груп Прикарпаття.	2		4
ЗАГ:	10	20	60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Підсумковий контроль рівня знань та успішності студентів відбувається у формі заліку. Підсумковий бал складається з суми:</p> <p><i>балу за тестування по лекціях (максимумально 10)</i></p> <p><i>балу за семінарські заняття (максимально 20)</i></p> <p><i>балу за самостійну роботу (максимально 10)</i></p> <p><i>балу за індивідуальну роботу (максимально 10)</i></p> <p><i>балу за залікову контрольну роботу (максимально 50)</i></p> <p>В сукупності становить максимумально 100 балів.</p>		
Вимоги до письмової роботи	<p>Написання письмової контрольної роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки. У випадку, якщо студент не написав контрольну роботу, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються навчальним планом за семестр з даної дисципліни.</p> <p>Контрольна робота виконується у тестовій формі (50 тестів по 1 балу за питання). У сумі 50 балів.</p>		

<p>Семінарські заняття</p>	<p>У ході поточного контролю здійснюється усне та письмове опитування з тем, передбачених для семінарських занять. Також здійснюється контроль самостійної роботи відповідно до визначеної тематики.</p> <p>Оцінювання знань та науково-пошукової роботи студентів на семінарських заняттях проводиться за 100 бальною шкалою.</p> <p>На семінарському занятті діє такий принцип оцінювання:</p> <p>«90-100» балів – знання студента відмінні.</p> <p>Студент глибоко, ґрунтовно в деталях володіє теоретичними знаннями, використовує необхідну джерельну базу, інтернет ресурси. Відмінно оперує основними термінами і поняттями; виявляє спільні і відмінні риси в теоретико-методологічних підходах українських і зарубіжних дослідників етнопсихології, знає методологію наукового дослідження; аналізує, співставляє та узагальнює матеріал. Вміє порівняти різні явища і процеси, дати вичерпний аналіз проблеми, володіє понятійно-категоріальним апаратом дисципліни. На високому рівні вміє використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації. Вміє здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.</p> <p>«70-89» бали – знання студента добрі.</p> <p>Студент володіє теоретичними знаннями з курсу «Порівняльна етнопсихологія», використовує необхідну джерельну базу, інтернет ресурси. Добре оперує основними термінами і поняттями; виявляє спільні і відмінні риси в теоретико-методологічних підходах українських і зарубіжних дослідників етнопсихології; знає методологію наукового дослідження; аналізує, співставляє та узагальнює матеріал. Вміє порівняти різні явища і процеси, дати вичерпний аналіз проблеми, володіє понятійно-категоріальним апаратом дисципліни. Вміє використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу. Вміє здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.</p> <p>У деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності.</p> <p>«50-69» бали – знання студента задовільні.</p> <p>Студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але не здатен(на) повною мірою використати знання, уміння і навички на практиці; відповідь не чітка і спрощена, є суттєві помилки. Погано оперує основними термінами і поняттями; не достатньо знає методологію дисципліни. Не достатньо аналізує, співставляє та узагальнює матеріал з етнопсихології. Не завжди може пояснити причинно-наслідкові зв'язки. Не завжди вміє використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації.</p> <p>«1-49» бали – знання студента незадовільні.</p> <p>У відповіді є суттєві помилки. На належному рівні не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати матеріал з етнопсихології. Посередньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Не вміє здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.</p>
----------------------------	--

	<p>При переведенні в загальні бали в сумі можна набрати максимум 20 балів.</p>
<p>Самостійна робота та індивідуальне завдання</p>	<p>Самостійна робота студента є основним видом засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час. Метою самостійної роботи є вдосконалення навичок і вміння працювати з науковою літературою та джерелами.</p> <p>Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем здійснюється у вигляді тестового контролю. За самостійну роботу студент може отримати максимум 10 балів.</p> <p>Кожний студент також готує індивідуальне завдання (ІНДЗ, проект).</p> <p style="text-align: center;"><u>ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ ПРОЕКТУ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Експеримент як метод етнопсихологічного дослідження. 2. Українська національна школа в етнопсихології: історія і сучасність. 3. Сучасні дослідження в галузі етнопсихології в Україні. 4. Етноцентризм як соціально-психологічне явище. 5. Ксенофобія і мігрантофобія: причини і форми прояву. 6. Г.Лебон та його «Психологія мас». 7. Етнографія дитинства. 8. Етнопсихологія сім'ї. 9. Ментальність як інтегральна етнопсихологічна ознака нації. 10. Етнопсихологічні особливості населення Прибалтики. 11. Етнопсихологія французів. 12. Етнопсихологія італійців. 13. Етнопсихологічні особливості німців. 14. Етнопсихологічні особливості японців. 15. Етнопсихологічні особливості росіян. 16. Етнопсихологічні особливості арабів. 17. Етнічні стереотипи українців. 18. Етнопсихологія американців. 19. Етнопсихологічні особливості шведів та норвежців. 20. Етнопсихологічні особливості китайців. 21. Етнопсихологічні особливості кавказьких етносів. <p>Вага балу за індивідуальний проект у підсумку – 10.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Форма і терміни семестрового контролю визначаються навчальним планом. Студент(-ка) допускається до підсумкового контролю за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» і виконання усіх видів робіт, передбачених у силабусі.</p>
<p>Підсумковий контроль</p>	<p>Семестровий підсумковий контроль проводиться у формі заліку. Для того, щоб одержати залік, студентам необхідно виконати всі види роботи і набрати не менше 50 балів.</p>
<p>7. Політика навчальної дисципліни</p>	
<p>Письмові роботи:</p> <p>Контрольна робота виконується студентами на 8 семінарському занятті. Індивідуальний проект (завдання) можна виконати у вигляді підбірки джерел до обраної теми, презентації, відеоролику. У якості індивідуального завдання студент замість</p>	

індивідуального проекту, може підготувати до друку статтю, тези конференції, присвячені проблемам етнопсихології. Тези чи стаття мають відповідати усім вимогам, містити наукову новизну та належно оформлений бібліографічний апарат.

Академічна доброчесність:

Як викладач, так і студент, повинні дотримуватися «Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі» та Кодексу честі університету <https://cnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

У випадку запозичених робіт, відсутності посилань на використані джерела, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування) викладач виставляє негативну оцінку та пропонує студентові повторно виконати необхідний вид роботи.

Відвідування занять:

Відвідування занять та активна участь у роботі семінарів є обов'язковою умовою успішного складання заліку з курсу. Участь у семінарських заняттях може проходити у таких формах: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії тощо.

Політика курсу передбачає прездачу усіх невиконаних завдань в силу запізень на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності на лекції чи семінарському занятті, отримання негативної оцінки або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт – четвер, 14.00 год. – 15.00 год.

Пропущене заняття студент може «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем та кафедрою. Як правило «відпрацювання» проходить в усній формі, вирішенні тестових завдань тощо.

Під час занять дозволяється користування мобільним телефоном виключно для навчальних цілей.

Навчання за індивідуальним графіком: студенти, котрі навчаються за індивідуальним графіком, опрацьовують частину теоретичного матеріалу самостійно з обов'язковим проходженням усіх тестувань у системі дистанційного навчання learn.pnu.edu.ua та виконанням усіх завдань відповідно до індивідуального графіку навчання, складеного та погодженого з викладачем на початку семестру. Умови навчання за індивідуальним графіком регламентуються Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

Неформальна освіта: Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.) <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

8. Рекомендована література

Базова література

1. Гримич М. Традиційний світогляд та етнопсихологічні константи українців. К., 1999.
2. Данилюк І.В. Етнічна психологія як галузь наукового пізнання. Монографія. Київ: Самміт-книга, 2010. 432 с.
3. Дрогобицька О. Методичні рекомендації для семінарських занять та самостійної роботи студентів з дисципліни «Порівняльна етнопсихологія» (для студентів спеціальності 032 «Історія та археологія»). Івано-Франківськ: ПНУ, 2023. 50 с.
4. Етнопсихологія / Укладачі Ольховецький С.М., Ольховецький В.С. Умань: Видавничо-поліграфічний центр "Візаві", 2019. 155 с.

<https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream.pdf>

5. Крюкова М., Форманюк Ю. Етнопсихологія: навчально-методичний посібник (в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня магістра факультету психології, політології та соціології факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА»). Одеса : Фенікс, 2020. 106 с. <https://cutt.ly/HEfM2wB>
6. Львовичкіна А. Етнопсихологія: Навч. посіб. К.: МАУП, 2002. 128 с.
7. Павленко В. Етнопсихологія: підручник. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 448 с. <http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/2019.pdf>
8. Павленко В., Таглін С. Етнопсихологія. К., 1999. 274 с.
9. Пірен М. Основи етнопсихології: Підручник. К., 1996.
10. Пірен М. Етнопсихологія: підручник. К., 2011. 526 с.
11. Савицька О., Співак Л. Етнопсихологія: навч. посібник. К.: Каравела, 2011. 264 с.
12. Українська душа. К.: «Фенікс», 1992. 128 с.
13. Цюняк О. Етнопсихологія. Івано-Франківськ: Ярина, 2018. 132 с. <http://lib.pu.if.ua:8080/bitstream/2018.pdf>
14. Чалдині Р. Психологія впливу. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2019. 344 с.
15. Чалдині Р. Психологія впливу. 2. Наука і практика. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2021. 400 с.
16. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. Мюнхен, 1993. 74 с.

Додаткова література

17. Бочковський О. Вступ до націології [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstor.com/ukrstor/natiologia.html>
18. Грабовська, І. Сучасні українці у дзеркалі чужих та власних стереотипів // Сучасність. 2004. № 9. С. 138–147.
19. Губко О. Психологія українського народу: наук. дослідж. в 4 кн. Кн. 1. Психологічний склад праукраїнської народності. К., 2003. 400 с.
20. Дорошенко В. Література з етнопсихології (Короткий бібліографічний огляд) // Народна творчість та етнографія. 1998. № 4. С. 105-107.
21. Дрогобицька О., Неміш Н. Етнопсихологічні особливості бойків у праці І.Вагилевича «Бойки, русько-слов'янський люд у Галичині» // Вісник Прикарпатського університету: Історія. 2014. Вип. 25. С. 159 – 163.
22. Дрогобицька О. Проблема колективної травми в умовах сучасної російсько-української війни. *Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: виклики та завдання в контексті національної безпеки*. Том III / [Ред.: В. Ільницький, М. Галів]. Київ – Дрогобич – Львів – Переяслав – Ужгород – Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2025. С. 67-68.
23. Кривонос І. В. До джерел української етнопсихології // Педагогіка і психологія. 2007. №2. С. 119 – 125.
24. Махній М. М. Homo ethnikos: психологія і культура. Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2012. 400 с.//http://issuu.com/98125/docs/homo_ethnikos
25. Мірчук І. Етнопсихологія і культура українського народу // Народна творчість та етнографія. 2001. № 1-2. С. 37-46.
26. Онацький Е. Особливості етнопсихології українців // Народна творчість та етнографія. 2001. № 3. С. 43-53
27. Кулаковська С. Роль ЗМІ у формуванні етностереотипів у поліетнічному суспільстві (на прикладі грецької преси). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2372>

Інформаційні ресурси

<https://nte.etnolog.org.ua/> сайт журналу «Народна творчість та етнологія»

<https://nz.lviv.ua/> сайт видання «Народознавчі зошити»

<https://apsijournal.com/index.php/psyjournal/about> сайт видання «Психологічний

журнал»

<http://lib.onu.edu.ua/psychologyya/> сайт журналу «Психологія та соціальна робота»

<https://diasporiana.org.ua/> електронна бібліотека діаспорних видань

<http://uhj.history.org.ua/uk/home> сайт видання «Український історичний журнал»

Викладач

О.Я. Дрогобицька
ініціали, прізвище